

Program nauczania języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym, liceum profilowanym i technikum. Kształcenie w zakresie podstawowym

Program nauczania dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na podstawie recenzji:

- prof. zw. dr. hab. Jana Iluka – rekomendacja Uniwersytetu Śląskiego,
- mgr Marii Malinowskiej – rekomendacja Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego w Przemyśle,
- dr hab. Aleksandry Korwin-Szymanowskiej – rekomendacja Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego,

i wpisany do wykazu programów nauczania dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum. Kształcenie w zakresie podstawowym.

Numer dopuszczenia: DKOS-4015-119/02

1. Wstęp

Przedmiot: język niemiecki

Typ szkoły: liceum ogólnokształcące i profilowane, klasy I–III, technikum – poziom podstawowy

Etap nauki: IV etap edukacyjny, dla rozpoczynających naukę języka niemieckiego.

Autorki: Krystyna Luniewska, Urszula Tworek, Zofia Wąsik, Maria Zagórna

Program, który Państwu przedstawiamy, został opracowany na podstawie założeń pracy w zreformowanej szkole ponadgimnazjalnej i jest zgodny z zadaniami i celami edukacyjnymi szkoły wytyczanymi przez nowoczesne podstawy programowe.

Wpływ na jego kształt miały również doświadczenia zawodowe autorek.

Program przeznaczony jest dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, technikum i zakłada pracę z uczniami rozpoczynającymi naukę języka niemieckiego od podstaw.

Przedstawiony program pomoże dobrać pomoce i materiały dydaktyczne, zaplanować zajęcia, przybliżyć również metody i techniki nauczania różnych sprawności. Proponujemy także sposoby oceniania postępów pracy ucznia.

1.1. Znaczenie ucznia w procesie nauczania

Uczeń jest najważniejszą postacią każdej lekcji i całego procesu nauczania. Materiał, tematy i treści nauczania powinny być dostosowane do potrzeb ucznia, poziomu zdolności językowych i osobowości każdego z uczniów.

Bardzo ważnym założeniem programowym jest rozwijanie u uczniów poczucia własnej wartości poprzez pozytywną informację zwrotną, umacnianie wiary we własne możli-

wości językowe oraz wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka niemieckiego.

Uczeń powinien mieć możliwość samodzielnego odkrywania znaczenia elementów języka niemieckiego i prawo do popełniania błędów.

Nowe metody nauczania zakładają dużą aktywność uczniów w czasie lekcji. Ważna jest tu rola nauczyciela, który powinien dobrać ćwiczenia pobudzające aktywność, i pozwalające na rozwijanie praktycznych umiejętności porozumiewania się w języku niemieckim

Z doświadczeń zawodowych autorek wynika, że odpowiednia atmosfera na lekcjach języka niemieckiego, wzajemny szacunek, życzliwość, dostrzeganie i docenianie wysiłku uczniów pozwalają na eliminowanie występującego często lęku przed mówieniem i przyspieszają sprawne posługiwanie się językiem niemieckim.

1.2. Warunki realizacji założeń programowych

Efektywność nauczania języka niemieckiego według proponowanego programu zależy od warunków, w jakich jest on realizowany, kwalifikacji nauczyciela, jego kompetencji w nauczaniu i otwartości na zmiany.

Program zakłada naukę w wymiarze 2–3 godzin tygodniowo.

Program może być uzupełniany materiałami dodatkowymi, dostosowanymi do potrzeb ucznia, takimi jak wybrane artykuły z czasopism niemieckich JUMA, AKTUELL, JÖ i innych.

Zajęcia lekcyjne prowadzone w grupach liczących do 15 uczniów sprzyjają rozwijaniu sprawności językowych, głównie mówienia. Zdajemy sobie jednak sprawę, że nie

zawsze jest to możliwe, dlatego założyliśmy realizację tego programu również w dużych grupach.

Prowadzenie zajęć jest wówczas trudniejsze dla nauczyciela i zdecydowanie mniej efektywne dla uczniów.

Program przeznaczony jest dla nauczycieli posiadających kwalifikacje językowe i dydaktyczne wymagane przez władze oświatowe do nauczania języka niemieckiego oraz nauczycieli, którzy te kwalifikacje zdobywają.

1.3. Charakterystyka uczniów w wieku licealnym

Poziom rozwoju społeczno-emocjonalnego, sprawności umysłowej oraz zdolności młodzieży w wieku licealnym jest zróżnicowany, bowiem różne jest tempo ich rozwoju, różny też wiek wkraczania w okres dojrzewania i osiągnięcia dojrzałości. Należy również wziąć pod uwagę stres związany ze zmianą środowiska szkolnego. Nie wszyscy uczniowie potrafią zaakceptować nową szkołę, nowych kolegów i koleżanki, dlatego nauczyciel powinien stworzyć atmosferę życzliwości, szacunku, akceptacji, która zachęci uczniów do współpracy.

Uczniowie szkół licealnych mają rozwinięte poczucie sprawiedliwości, potrzebę niezależności i akceptacji, poszukują wzorców do naśladowania i podkreślają swoją dorosłość. W zakresie sprawności umysłowej i zdolności posiadają zróżnicowaną spontaniczność, potrafią systematyzować nabytą wiedzę i są w stanie rozwijać umiejętności pracy indywidualnej, a w starszych klasach sterować własnym uczeniem się.

2. Cele edukacji

2.1. Ogólne cele nauczania

Ogólnym celem nauczania w liceum lub technikum jest opanowanie przez uczniów języka niemieckiego w stopniu umożliwiającym w miarę sprawną komunikację językową w różnych sytuacjach życia codziennego oraz przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego z języka niemieckiego na poziomie podstawowym.

2.2. Cele szczegółowe

Cele szczegółowe zostały podzielone na trzy grupy:

- a) cele związane z nabywaniem i rozwijaniem przez ucznia czterech podstawowych sprawności językowych: słuchania, mówienia, czytania, pisanie,
- b) cele związane z poznawaniem specyfiki kulturowej krajów niemieckiego obszaru językowego: elementy realioznawcze, wybrane zwyczaje i tradycje kulturowane w krajach tego obszaru językowego, elementy kultury młodzieżowej (subkultury), język młodzieżowy,
- c) cele związane z autonomią ucznia i jego współdziałaniem w grupie: wdrażanie ucznia do samodzielnej pracy, rozwijanie jego kreatywności, zachęcanie ucznia do stosowania przez niego samooceny (ewaluacja) i wzięcia większej odpowiedzialności za własny rozwój, kształcenie umiejętności pracy w zespole (praca w parach, praca w grupach).

2.3. Cele ogólnowychowawcze

Cele ogólnowychowawcze są zgodne z założeniami podstawy programowej i zakładają: rozwijanie u uczniów:

- własnej tożsamości kulturowej,
- ciekawości i otwartości wobec innych kultur, w szczególności kultur krajów niemieckiego obszaru językowego,
- tolerancji wobec innych kultur, religii i zachowań,
- otwartości na potrzeby drugiego człowieka poprzez kształtowanie takich cech charakteru jak koleżeństwo, przyjaźń, wrażliwość na potrzeby innych, wzajemna pomoc,
- umiejętności pracy zespołowej poprzez różnorodne formy pracy na lekcji, a w szczególności pracy w grupie, pracy w parach, pracy projektowej,
- motywacji do nauki języka niemieckiego poprzez umożliwianie uczniom dostępu do materiałów autentycznych oraz stwarzanie sytuacji umożliwiających stosowanie języka jako narzędzia pracy w różnorodnych, kreatywnych projektach interdyscyplinarnych,
- strategii samodzielnego uczenia się, umiejętności wykorzystywania doświadczeń nabytych w uczeniu się innych przedmiotów, w szczególności języka polskiego, historii, innych języków obcych.

3. Treści nauczania

3.1. Założenia programowe

Proponowany program został opracowany na podstawie założeń podstawy programowej, dotyczącej nauki języka obcego, wydanej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej. Wpływ na jego kształt miały również wieloletnie doświadczenia zawodowe autorek. Projekt ten powstał w czasie wdrażania reformy edukacji i nawiązuje do zmieniających się warunków pracy w szkole. Jest zgodny z ogólnymi zadaniami szkoły wyznaczonymi przez reformę i zakłada przygotowanie uczniów do zdawania matury według nowej formuły na poziomie podstawowym. Umożliwia on realizowanie takich zadań szkoły jak:

- rozwijanie u uczniów poczucia własnej wartości poprzez pozytywną informację zwrotną, dotyczącą indywidualnych kompetencji językowych,
- umacnianie wiary we własne możliwości językowe,
- zapewnienie dostępu do materiałów oryginalnych,
- rozwijanie u uczniów otwartości i tolerancji wobec innych kultur, cywilizacji i obyczajów,
- wzbudzanie zainteresowania kulturą krajów niemieckiego obszaru językowego,
- wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka niemieckiego,
- umożliwianie poznawania i wyrażania w języku obcym własnych przekonań, opinii, sądów i porównywania ich z przekonaniami i opiniami innych ludzi,
- stwarzanie sytuacji umożliwiających aktywne używanie języka mówionego i pisanego oraz stosowanie języka jako narzędzia pracy w różnorodnych projektach,
- rozwijanie umiejętności pracy zespołowej,
- wykorzystywanie doświadczeń nabytych w uczeniu się innych języków obcych.

3.2. Rozwijanie sprawności językowych

Program zakłada rozwijanie w równej mierze wszystkich czterech sprawności językowych: słuchania, mówienia, czytania, pisania.

Rozwijanie sprawności słuchania poprzez:

- rozumienie poleceń nauczyciela,
- rozumienie prostych pytań i odpowiedzi,
- rozumienie ogólnego sensu oraz intencji wypowiedzi,
- ogólne rozumienie krótkich tekstów różnego rodzaju,
- umiejętność wyszukiwania szczegółowych informacji w prostych wypowiedziach i dialogach.

Rozwijanie sprawności mówienia poprzez:

- zadawanie prostych pytań i udzielanie prostych odpowiedzi z zakresu życia codziennego,
- rozpoczynanie, prowadzenie i podtrzymywanie prostej rozmowy na aktualne tematy,
- formułowanie krótkich, w miarę spójnych wypowiedzi na określone tematy z zastosowaniem odpowiednich form gramatycznych,
- relacjonowanie prostych wypowiedzi innych osób,

- wyrażanie własnych opinii i życzeń za pomocą prostych środków językowych,
- poprawną wymowę w zakresie poznanego materiału językowego.

Rozwijanie sprawności czytania obejmuje:

- rozumienie prostych, autentycznych tekstów różnego rodzaju (np. list, instrukcja obsługi, formularz, ogłoszenie, rozkład jazdy),
- wyszukiwanie konkretnych informacji w prostym tekście częściowo niezrozumiałym.

Rozwijanie sprawności pisania:

- dostrzeganie różnicy pomiędzy fonetyczną a graficzną formą wyrazu,
 - umiejętność zapisania większości znanych słów ze słuchu,
 - pisanie prostych tekstów użytkowych różnego rodzaju (np. kartka z pozdrowieniami, list, ogłoszenie),
 - rozróżnianie stylu formalnego i nieformalnego.
- Integracji wszystkich czterech sprawności służą prace projektowe.

3.3. Funkcje językowe

Tabelaryczne zestawienie funkcji językowych, jakimi uczeń kończący naukę na tym etapie powinien umieć się posługiwać.

Funkcje językowe	Przykłady
Personalia	
pytanie o dane osobowe	<i>Wie heißt du?, Woher kommst du?</i>
udzielanie informacji dotyczących danych osobowych	<i>Ich heiße Eva. Ich bin 17 Jahre alt.</i>
pytanie o zainteresowania	<i>Was ist dein Hobby?</i>
udzielanie informacji dotyczących zainteresowań	<i>Ich interessiere mich für Sport.</i>
wyrażanie sympatii, antypatii, upodobań	<i>Ich mag Mathe.</i>
charakteryzowanie osób – opis wyglądu zewnętrznego, opis cech charakteru	<i>Er ist groß. Sie ist sympathisch.</i>
Wzorce zachowania / Kontakty międzyludzkie / Zwroty grzecznościowe	
powitanie, pożegnanie	<i>Hallo! Auf Wiedersehen!</i>
pozdrawianie	<i>Grüß dich!</i>
przedstawianie siebie i innych	<i>Ich bin Monika. Das ist Sebastian.</i>
nawiązywanie rozmowy, prowadzenie i kończenie rozmowy, prowadzenie rozmowy przez telefon	<i>Hallo, kommst du aus Italien? Bis dann. Ich möchte Herrn Nowak sprechen.</i>
informowanie o niezrozumieniu, prośba o powtórzenie, o wolniejsze mówienie	<i>Ich habe Sie leider nicht verstanden. Könnten Sie bitte wiederholen? Könnten Sie langsamer sprechen?</i>
pytanie o znaczenie wyrazów lub zwrotów, literowanie	<i>Wie heißt das auf Deutsch? Ich buchstabiere – A wie Anton, ...</i>
wyrażanie prośby, życzenia, instrukcji	<i>Darf ich Sie um Wiederholung bitten? Ich möchte ins Ausland fahren.</i>
podziękowania, gratulacje, komplementy	<i>Herzlichen Dank für Ihre Bemühungen. Ich gratuliere dir zum Geburtstag.</i>
przepraszanie, usprawiedliwianie się	<i>Entschuldigen Sie bitte, dass ich mich verspätet habe.</i>
pytanie o pozwolenie	<i>Mutti, darf ich heute ins Kino gehen?</i>

uzyskiwanie i udzielanie informacji	<i>Entschuldigen Sie bitte, wo befindet sich hier eine Bank? Die Bank ist im Zentrum, in der Schulstraße.</i>
wyrażanie pewności, niepewności, zamiaru, przypuszczenia, zakazu	<i>Ich bin sicher, dass du das schaffst. Ich habe die Absicht, Germanistik zu studieren.</i>
wyrażanie opinii własnych i osób trzecich	<i>Ich finde, dieser Film ist sehr interessant.</i>
opisywanie przedmiotów, miejsc, zjawisk	<i>Sein Auto ist grau.</i>
porównywanie	<i>Deine Bluse ist viel schöner als meine.</i>
opis czynności zwyczajowych	<i>Ich frühstücke immer um sieben Uhr.</i>
opis czynności i sytuacji odbywających się w przeszłości	<i>Der Ausflug war interessant. Besonders hat mir die Altstadt gefallen.</i>
mówienie o planach i zamiarach	<i>Ich habe vor, morgen ins Konzert zu gehen</i>
Uczeń i środowisko	
informowanie o szkole, przedmiotach szkolnych, zajęciach pozaszkolnych, planie lekcji	<i>Am Montag habe ich 6 Stunden: Mathe, Deutsch, Geschichte, Sozialkunde und zwei Stunden Sport.</i>
opisywanie mieszkania, szkoły, miasta	<i>Meine Wohnung ist klein. Sie hat zwei Zimmer, eine Küche, ein Bad und einen Flur.</i>
udzielanie informacji geograficznych	<i>Krakau liegt in Polen.</i>
orientowanie się w mieście – pytanie o drogę, opisywanie drogi	<i>Entschuldigung, wie komme ich zum Bahnhof? Gehen Sie bitte geradeaus und dann an der ersten Kreuzung links.</i>
Zakupy	
pytanie o cenę, o konkretne artykuły spożywcze i przemysłowe	<i>Was kostet dieser Mantel?</i>
wyrażanie życzeń odnośnie zakupu odpowiednich artykułów	<i>Ich hätte gern ein Paar Schuhe, Größe 38.</i>
Zdrowie	
informowanie o swoich dolegliwościach	<i>Ich habe Kopfschmerzen.</i>
opisywanie dolegliwości	<i>Mein Hals tut seit gestern weh. Die Schmerzen sind sehr stark.</i>
rozumienie zaleceń lekarza	<i>Sie müssen fünf Tage im Bett bleiben.</i>
kupowanie leków z receptą i bez recepty	<i>Haben Sie etwas gegen Schnupfen?</i>
Podróże, wypoczynek	
uzyskiwanie informacji o celach podróży	<i>Ich möchte meinen Urlaub am Meer verbringen. Was könnten Sie mir empfehlen?</i>
pytanie o zabytki	<i>Was für Sehenswürdigkeiten gibt es dort?</i>
opowiadanie, jak/gdzie spędziło się ferie lub gdzie chce się je spędzić	<i>In den Ferien war ich im Gebirge.</i>
rezerwowanie imprez turystycznych w biurach podróży	<i>Reservieren Sie bitte ein Einzelzimmer in der Pension „Mario“ für mich.</i>
kupowanie biletów na różne środki lokomocji	<i>Nach Bonn, hin und zurück, bitte.</i>
pytanie o połączenia	<i>Wie ist die beste Verbindung von Warschau nach München?</i>
rozumienie tablic informacyjnych, drogowskazów, map	
przekraczanie granicy – rozumienie, jakie dokumenty należy okazać, pytanie, jakie dokumenty są/będą potrzebne.	<i>Ihren Pass bitte! Welche Papiere brauche ich für diese Reise?</i>
Posiłki i napoje	
znajomość nazw podstawowych produktów żywnościowych	<i>die Wurst, das Brot, der Saft</i>
informowanie, że chce się coś zjeść/czegoś napić	<i>Ich möchte gern etwas essen.</i>

pytanie, czy chce się coś zjeść/czegoś napić	<i>Möchtest du auch etwas trinken?</i>
pytanie o pory posiłków i informowanie o porach posiłków	<i>Um wie viel Uhr ist das Mittagessen? Das Abendbrot ist um 18 Uhr.</i>
znajomość zwrotów grzecznościowych dotyczących zachowania przy stole	<i>Guten Appetit!</i>
zamawianie posiłków i napojów	<i>Zwei Flaschen Cola bitte.</i>
rozumienie karty menu	
wyrażanie prośby o kartę menu	<i>Kann ich bitte die Speisekarte haben?</i>
pytanie o wolne miejsca przy stoliku w lokalu	<i>Ist dieser Platz frei?</i>
pytanie, czy posiłek smakował	<i>Hat's geschmeckt?</i>
informowanie, czy posiłek smakował	<i>Nein, die Suppe war zu salzig.</i>
Usługi	
kupowanie znaczków pocztowych, karty telefonicznej	<i>Bitte eine Briefmarke nach England.</i>
wysyłanie listów, paczek, telegramów	<i>Ich möchte ein Paket aufgeben.</i>
usługi bankowe, wpłacanie, pobieranie, przesyłanie pieniędzy, otwieranie konta, wymienianie pieniędzy, realizowanie czeków	<i>Ich möchte 200 PLN gegen EURO wechseln. Kann ich bei Ihnen diesen Scheck einlösen?</i>
warsztat naprawy samochodów – pytanie o możliwości naprawy, informowanie o usterkach w samochodzie, zlecenie naprawy samochodu, zlecenie holowania samochodu	<i>Könnten Sie mein Auto in die Werkstatt abschleppen? Mein Auto ist kaputt. Die Bremse funktioniert nicht.</i>
zawiadomianie policji o wypadku samochodowym	<i>Es ist ein Unfall passiert.</i>
opisywanie wypadku drogowego	<i>Der Fahrer von Renault hat die Vorfahrt nicht beachtet.</i>
Praca zawodowa	
znajomość nazw zawodów	<i>der Lehrer, die Staatsanwältin</i>
informowanie, jaki zawód chciałoby się wykonywać	<i>Ich möchte Schauspielerin werden.</i>
pytanie o warunki pracy, o wynagrodzenie	<i>Wie sind die Arbeitsbedingungen?</i>
ubieganie się o praktykę, pracę wakacyjną	<i>Ich möchte bei Ihnen mein Praktikum machen. Ich möchte bei Ihnen jobben.</i>

3.4. Słownictwo

Słownictwo obejmuje następujące zakresy tematyczne:

- szkoła – przedmioty szkolne, oceny, plan zajęć, zajęcia pozaszkolne, przybory szkolne, wydarzenia życia szkoły, nazwy niektórych pomieszczeń w budynku szkolnym, system oświaty w krajach niemieckojęzycznych,
- rodzina – różne formy życia rodzinnego, współcześnie wykonywane zawody, konflikty, problemy w życiu rodzinnym, konflikty pokoleniowe, normy zachowania, prawa i obowiązki rodzinie,
- mieszkanie – miejsce zamieszkania (miasto, wieś, dzielnica), wygląd mieszkania, nazwy pomieszczeń, urządzenie mieszkania, wyposażenie, meble, poszukiwanie mieszkania, wynajmowanie mieszkania,
- czas wolny – zainteresowania, hobby, sport, rozrywki, wakacje, ferie, turystyka, wypoczynek,
- podróżowanie – środki transportu, dworzec kolejowy, autobusowy, informacja, kupowanie biletów, zwiedzanie, zabytki, plan miasta, schronisko, hotel, pensjonat, rezerwacja, biuro podróży,
- żywienie – produkty żywnościowe, jadłospis, nawyki żywieniowe, przepisy kulinarne, posiłki, napoje, bary szybkiej obsługi,

- życie codzienne – codzienne obowiązki, rozkład dnia, styl życia, ideały, propaganda,
- kultywowanie tradycji i zwyczajów, święta religijne,
- komunikacja i przepływ informacji (kartki, listy, faksy, Internet, poczta elektroniczna, prasa),
- elementy kultury ze szczególnym uwzględnieniem zainteresowań młodzieży,
- elementy życia politycznego i społecznego,
- środowisko naturalne i jego zagrożenie,
- stosunki międzyludzkie – przyjaźń, miłość, uprzedzenia, stereotypy, tolerancja, agresja, satysfakcja,
- człowiek – dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, zainteresowania,
- zdrowie – troska o zdrowie, higieniczny tryb życia, samopoczucie, schorzenia, ubezpieczenia, niepełnosprawni,
- zakupy – jednostki wagi, miary, rozmiary, ceny, cechy towaru, rodzaje sklepów,
- zagrożenia współczesnego świata – alkoholizm, narkomania i inne nałogi, przemoc, terroryzm, wypadki, przestępczość.

3.5. Gramatyka. Zakres struktur gramatycznych z podziałem na klasy

Klasa pierwsza

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
regularna i nieregularna odmiana czasownika	<i>er/sie/es geht</i> <i>er/sie/es schläft</i>
czasowniki <i>sein, haben, werden</i> w różnych funkcjach	<i>Sie wird bald 17.</i>
czasowniki modalne	<i>wollen, mögen, sollen, müssen, können, dürfen</i>
czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone	<i>aufstehen, verstehen</i>
czasowniki zwrotne	<i>sich freuen</i>
formy czasowe: czas teraźniejszy Präsens, czasy przeszłe: Perfekt, Präteritum czasowników <i>haben</i> i <i>sein</i> , czas przyszły Futur I	<i>Ich gehe heute ins Kino.</i> <i>Wo warst du gestern?</i> <i>Ich habe schon gegessen.</i> <i>Er ist ins Kino gegangen.</i> <i>Wir werden heute Deutsch lernen.</i>
rekcja wybranych czasowników	<i>sich interessieren für, fragen nach</i>
formy imiesłowowe czasownika: Partizip II	<i>gemacht, gegangen, eingeschlafen, gedacht</i>
tryb rozkazujący	<i>Mach bitte das Fenster zu!</i>
Rzeczownik	
rodzajnik określony i nieokreślony, użycie rzeczownika z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym, bez rodzajnika	<i>Ich bin Schüler.</i> <i>Der Lehrer schreibt den Satz an die Tafel.</i> <i>Ein Fahrrad kostet 250 Euro.</i>
odmiana rzeczownika	<i>Der Lehrer diktiert den Schülern die Aufgabe.</i> <i>Das Auto des Lehrers ist grau.</i>
rzeczowniki złożone	<i>das Wohnzimmer</i>
rzeczowniki określające zawód	<i>der Lehrer, die Lehrerin</i>
rzeczowniki tworzone od nazw miast, krajów, części świata	<i>der Pole, der Europäer</i>
odmiana imion własnych	<i>Evas Familie ist groß.</i>
rzeczownik po określeniu miary i wagi	<i>ein Liter Milch</i> <i>ein Kilo Kartoffeln</i>
Przeczenie	
przeczenie <i>nein, kein, nicht</i>	<i>Ich habe keinen Kugelschreiber.</i> <i>Wir gehen heute nicht ins Kino, sondern ins Theater.</i>
Przyimek	
przyimki z celownikiem: <i>mit, aus, bei, nach, von, zu, gegenüber</i>	<i>Er spricht mit seinen Eltern.</i>
przyimki z biernikiem: <i>für, um, gegen, ohne, bis</i>	<i>Die Blumen sind für dich.</i>
przyimki z celownikiem i biernikiem: <i>in, auf, an, neben, über, unter, vor, zwischen</i>	<i>Das Buch liegt auf dem Schreibtisch</i> <i>Ich lege das Buch auf den Schreibtisch.</i>
Przymiotnik	
przymiotnik w roli przydawki	<i>das interessante Buch</i>
stopniowanie przymiotnika: regularne i nieregularne	<i>schnell, schneller, am schnellsten – der/die/das schnellste ...</i> <i>gut, besser, am besten – der/die/das beste ...</i>
Przysłówek	
stopniowanie przysłówka	<i>viel, mehr, am meisten</i>
Liczebnik	
liczebniki główne 1 – 1 000 000	<i>zweihundertsechsvierzig</i>
liczebniki porządkowe	<i>der dritte Mai</i> <i>am zweiten Juli</i>
Zaimek	
zaimek osobowy (mianownik, celownik, biernik)	<i>Ich lerne Deutsch.</i> <i>Ich gratuliere ihm zum Geburtstag.</i> <i>Wir besuchen dich morgen.</i>

zaimek dzierżawczy i jego deklinacja	<i>Meine Familie ist groß. Er macht seine Hausaufgaben.</i>
zaimek zwrotny	<i>Sie interessiert sich für Sport.</i>
zaimek wskazujący <i>dieser, jener</i>	<i>Dieses Kleid gefällt mir.</i>
zaimek nieosobowy <i>es</i>	<i>Es regnet.</i>
zaimki pytające: <i>wer? was?</i>	<i>Was hast du in deinem Rucksack?</i>
zaimki nieokreślone: <i>man, jemand, niemand</i>	<i>In diesem Klub tanzt man bis 2 Uhr in der Nacht.</i>
Składnia	
zdania pojedyncze oznajmujące, pytające, rozkazujące	<i>Ich wohne in Polen. Lernst du Deutsch? Wo wohnst du? Komm bitte an die Tafel!</i>
zdania współrzędnie złożone ze spójnikami: <i>und, aber, oder, sondern, denn</i>	<i>Ich bleibe zu Hause, denn ich bin krank.</i>
zdania współrzędnie złożone ze spójnikiem <i>deshalb</i>	<i>Ich fahre nach Deutschland, deshalb lerne ich Deutsch.</i>
zdania podrzędnie złożone ze spójnikami: <i>dass, weil</i>	<i>Er sagt, dass er ins Ausland fährt. Ich bleibe heute zu Hause, weil ich krank bin.</i>

Klasa druga

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
czasownik <i>lassen</i> i jego funkcje	<i>Mein Vater lässt sein Auto reparieren.</i>
czas przeszły: Präteritum, Plusquamperfekt	<i>Thomas ging schnell nach Hause. Der Zug war pünktlich angekommen.</i>
strona bierna: Präsens, Präteritum, Perfekt i z czasownikiem modalnym (Präsens, Präteritum)	<i>Das Buch wird gelesen Der Brief wurde geschrieben. Die Aufgabe ist gelöst worden. Der Patient muss operiert werden. Der Verletzte musste sofort operiert werden.</i>
Rzeczownik	
odmiana rzeczownika: słaba – rzeczowników rodzaju męskiego, mieszana	<i>der Junge, das Herz</i>
rzeczowniki zdrobniałe: <i>-chen, -lein</i>	<i>das Büchlein, das Zimmerchen</i>
rzeczowniki tworzone od bezokoliczników	<i>das Lesen</i>
rzeczowniki tworzone od przymiotników, imiesłowów i liczebników	<i>das Gute der Erste</i>
odmiana imion własnych	<i>Evas Bruder</i>
Przyimek	
przymyki z biernikiem: <i>durch, entlang</i>	<i>Er geht durch den Park.</i>
przymyki z dopełniaczem: <i>während, trotz, wegen, statt</i>	<i>Was machst du während der Pause?</i>
Przymiotnik	
z rodzajnikiem określonym, nieokreślonym i bez rodzajnika, z zaimkiem wskazującym, z zaimkiem dzierżawczym, z przeczeniem <i>kein</i>	<i>das kleine Kind, ein junger Mann alter Freund mein altes Auto, kein guter Film</i>
po zaimkach pytających, nieokreślonych	<i>was für eine unglaubliche Geschichte</i>
po zaimkach liczebnych: <i>beide, alle, manche, viele, wenige, andere, einige, folgende</i>	<i>alle guten Schüler viele gute Schüler</i>
po liczebniku	<i>Zwei gute Schülerinnen haben die Prüfung bestanden.</i>
stopniowanie przymiotnika: regularne i nieregularne	<i>Das ist meine beste Freundin.</i>
rekcja przymiotnika	<i>zufrieden sein mit, verliebt sein in, fertig sein mit</i>
Zaimek	
zaimek wskazujący	<i>derselbe, dergleiche</i>
zaimki nieokreślone	<i>alle, einige, jeder, jemand, etwas, nichts, alles, einer, keiner</i>
zaimki pytające	<i>welcher?, was für ein?</i>
zaimek wzajemny	<i>einander</i>
Liczebnik	
liczebniki mnożne i nieokreślone	<i>dreimal, viel</i>

liczebniki ułamkowe i dziesiętne	<i>Er lernt die Sprache in einem Dreivierteljahr.</i>
liczebniki w oznaczaniu miary, wagi, powierzchni, objętości	<i>ein Kilo</i>
Składnia	
zдания współrzędnie złożone ze spójnikiem <i>trotdem</i>	<i>Er ist krank, trotdem geht er in die Schule.</i>
zдания podrzędnie złożone:	
– podmiotowe, dopełnieniowe: <i>ob, wer, was, wo, wie</i>	<i>Mein Freund fragt, ob dieser Film interessant ist.</i>
– okolicznikowe przyczyny: <i>weil, da</i>	<i>Ich muss zum Arzt gehen, weil ich krank bin.</i>
– okolicznikowe czasu: <i>wenn, als, bis, seitdem</i>	<i>Als ich vorige Woche in Krakau war, besuchte ich meine Tante.</i>
– okolicznikowe celu (<i>damit</i>) – konstrukcja bezokolicznikowa <i>um...zu</i>	<i>Die Eltern schicken ihren Sohn nach Deutschland, damit er Deutsch lernt. Ich fahre nach Italien, um Italienisch zu lernen.</i>
konstrukcje bezokolicznikowe z <i>zu</i> i bez <i>zu</i>	<i>Ich habe Lust heute ins Kino zu gehen.</i>
zдания porównawcze <i>so...wie, als, je...desto</i>	<i>Je länger ich sie kenne, desto besser gefällt sie mir.</i>

Klasa trzecia

Kategorie gramatyczne	Przykłady
Czasownik	
strona bierna Zustandspassiv	<i>Der Laden ist geschlossen.</i>
tryb przypuszczający Konjunktiv II Präteritum	<i>Wäre das Wetter schön, ginge ich spazieren.</i>
tryb warunkowy Konditional I	<i>Wenn ich Zeit hätte, würde ich dich besuchen.</i>
rekcja czasowników – kontynuacja	<i>Er hofft auf das schöne Wetter während des Urlaubs.</i>
Przymiotnik	
rekcja przymiotnika	<i>Er ist stolz auf seinen Vater.</i>
przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów, części świata	<i>Der Berliner Bahnhof ist sehr modern. Die österreichische Literatur ist weltbekannt.</i>
przymiotniki z przedrostkiem <i>un-</i>	<i>Der Film ist für mich uninteressant.</i>
Rzeczownik	
rzeczowniki z przyrostkami: <i>-e, -ei, -heit, -keit, -ler, -schaft, -ion, -tät, -in, -um, -ung, -ium, -ment, -ling</i>	<i>die Landschaft, der Liebling</i>
rzeczowniki z przedrostkami: <i>Miss-, Un-, Ge-</i>	<i>das Missverständnis</i>
Zaimek	
zaimek względny, <i>der, die, das; welcher, welche, welches</i>	<i>Wie heißt das Mädchen, das so schön singt?</i>
Składnia	
zдания czasowe: <i>bevor/ehe, nachdem, während</i>	<i>Ich besuche dich, bevor ich in den Urlaub fahre.</i>
zдания warunkowe rzeczywiste	<i>Wenn die Sonne scheint, gehen wir in den Park.</i>
zдания warunkowe nierzeczywiste	<i>Wenn ich viel Geld hätte, würde ich eine Weltreise machen. Wenn ich Zeit hätte, könnte ich an dem Ausflug teilnehmen.</i>
zдания przyzwalające	<i>Obwohl er viel gelernt hat, hat er die Prüfung nicht bestanden.</i>
zдания przydawkowe z zaimkiem względnym	<i>Die Bibliothek, deren Räume renoviert werden, ist zur Zeit geschlossen.</i>
zдания z podwójnym spójnikiem: <i>entweder ... oder, einerseits ... andererseits, weder ... noch, zwar ... aber, sowohl ... als auch, nicht nur ... sondern auch</i>	<i>Ich lerne weder Spanisch noch Französisch.</i>

3.6. Wymowa

Program zakłada również kształcenie poprawnej wymowy. Celowi temu służy ćwiczenie:

- poszczególnych dźwięków,
- samogłosek długich i krótkich,
- dwugłosek: *ai, ei, au, eu, äu,*
- spółgłosek,
- przegłosu: *ä, ö, ü,*
- akcentu wyrazowego i zdaniowego,
- melodii zdania,
- intonacji i rytmu zdania.

4. Realizacja założeń programowych – metody nauczania

4.1. Praca na lekcji

4.1.1. Pomoce naukowe

Stosowanie pomocy naukowych jest niezbędne. Rozbudzają one zainteresowanie uczniów przedmiotem, pobudzając ich aktywność, inicjatywę i samodzielność myślenia, wpływają pozytywnie na podniesienie wyników nauczania. Powinny one spełniać dwie zasadnicze funkcje:

- a) ułatwiać i przyspieszać proces nauczania, ograniczając lub eliminując używanie języka ojczystego na lekcjach języka niemieckiego lub w sytuacjach, gdy uczniowie powinni używać tylko tego języka,
- b) umożliwiać realizację zasady pogłębłości.

4.1.2. Materiały do nauczania, podręczniki

Materiały nauczania używane przy realizacji programu powinny być rekomendowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu przeznaczone dla grupy wiekowej odpowiadającej klasom I–III liceum. Materiały te można podzielić na podstawowe i pomocnicze.

Do materiałów podstawowych należą:

- podręcznik wraz z książką ćwiczeń,
- płyta CD lub kaseeta audio zawierające materiały do słuchania – do podręcznika i książki ćwiczeń,
- książki nauczyciela zawierające komentarze do poszczególnych ćwiczeń, scenariusze zajęć. Przykładem takiego zestawu jest podręcznik *alles klar* wydany przez WSiP S.A. (2002).

Do materiałów dodatkowych zaliczamy:

- słowniki jedno- lub dwujęzyczne,
- niemieckojęzyczne czasopisma młodzieżowe np. *Aktuell*, *Juma*, *Topic*, *Jö*, *Rad*,
- książki do gramatyki dla młodzieży,
- uproszczone wersje książek niemieckich o różnym stopniu trudności,
- testy przygotowujące do matury,
- pomoce audio-wizualne, np. płyty kompaktowe (kasety magnetofonowe), tablice tematyczne, tablice gramatyczne, foliogramy, zdjęcia, widokówki, plakaty, mapy, kasety wideo przybliżające kulturę krajów niemieckojęzycznych, interaktywne programy komputerowe do nauki języka niemieckiego.

Niezbędnym wydaje się wyposażenie pracowni językowych w rzutnik pisma, odtwarzacz wideo, telewizor oraz dostęp do komputerów z nowoczesnymi programami edukacyjnymi.

4.1.3. Organizacja pracy na lekcji

Przewiduje się wykorzystywanie różnorodnych metod pracy na lekcji, tj. pracy indywidualnej, w parach, grupach i z całą klasą. Szczególnie w ćwiczeniach komunikatywnych należy stosować systematyczne nauczanie grupowe, które pozwoli maksymalnie zaktywizować proces nauczania, zintensyfikować i przybliżyć do warunków

naturalnych. Praca w parach i grupach sprawia, że używanie języka przez uczniów wydłuża się. Ponadto w grupie rozwija się samodzielność i poczucie odpowiedzialności za innych. W trakcie pracy grupowej ważna jest rola nauczyciela. Powinien on podchodzić do poszczególnych grup, wspomagać je swą wiedzą i zachęcać do pracy. Nie powinien zaś kontrolować wszystkich wypowiedzi uczniów i poprawiać wszystkich błędów.

Pracę w parach i grupach przewiduje się przy:

- wspólnym opracowywaniu danego zagadnienia,
- pytaniach i odpowiedziach, np. w celu uzyskania informacji o życiu innych ludzi, ich opiniach i poglądach (luka informacyjna),
- zbieraniu argumentów za i przeciw z różnych punktów widzenia,
- projektach nastawionych na integrację międzyprzedmiotową,
- dyskusjach.

Praca indywidualna to:

- ciche czytanie,
- pisanie,
- sprawdziany, kartkówki,
- prace domowe,
- ćwiczenia kontrolujące rozumienie tekstu słuchanego i czytanego,
- ćwiczenia fonetyczne.

Praca z całą klasą:

- prezentacja rezultatów pracy w grupach,
- zapoznavanie ze słownictwem,
- dochodzenie do reguł gramatycznych.

Ciekawą formą pracy z całą klasą lub grupami są techniki teatralne, rozwijające kreatywność ucznia. Uczniowie przygotowują inscenizację jednej z baśni, np. braci Grimm, lub przedstawiają zainscenizowaną scenkę. Niezwykle ważne są też prace projektowe, np. „Poznajemy siebie i swoje otoczenie”, „Europa naszym wspólnym domem”; szukanie śladów: „Deutsches in unserem Land” lub „Was gibt es von uns in Deutschland?” z wykorzystaniem internetu.

Techniki te sprzyjają prawdziwej komunikacji językowej oraz prowadzą do integracji sprawności językowych.

4.2. Nauczanie sprawności językowych

Program zakłada obowiązkowe kształcenie wszystkich czterech sprawności.

4.2.1. Mówienie

Praca nad tą sprawnością powinna być ściśle powiązana z rozwijaniem i doskonaleniem sprawności rozumienia tekstu ze słuchu.

Rozwijanie sprawności mówienia muszą poprzedzać ćwiczenia przedkomunikacyjne, służące przyswojeniu struktur gramatyczno-leksykalnych, z których uczeń będzie budował swoje wypowiedzi. Zaczynamy od ćwiczeń strukturyzo-

wanych, dochodząc do ćwiczeń swobodnych. Warunkiem odtwórczego mówienia jest prawidłowa artykulacja głosek, poprawna akcentacja, rytm i intonacja. Mówienie odtwórcze nie jest celem nauczania, ale niezbędnym etapem w rozwijaniu sprawności twórczego mówienia.

Ćwiczenia w mówieniu są realizowane najczęściej w parach, rzadziej w grupach lub z całą klasą. Mają one na celu wyrobienie u uczniów płynności wypowiedzi, ale zakładają też prawo ucznia do popełniania błędów. Większość ćwiczeń powinna być tak skonstruowana, żeby uczniowie mogli sobie przekazywać rzeczywiste informacje.

Techniki rozwijające sprawność mówienia

Obrazek jako bodziec:

- odgadywanie treści obrazka, przypuszczenia dotyczące jego treści,
- wyszukiwanie różnic (w dwóch obrazkach),
- technika zmiany obrazka na komiks (dorysowywanie dymków z wypowiedziami),
- technika historyjki obrazkowej,
- technika interpretacji obrazka,
- technika stawiania pytań do obrazka,
- technika układania dialogu między przedstawionymi na obrazku osobami,
- technika interpretacji danych uzyskanych z wykresu lub odczytanych w tabeli,
- technika wypowiedzi na temat informacji przedstawionych na mapie,
- technika opisu drogi na podstawie planu miasta.

Słowo jako bodziec:

- technika stawiania pytań i udzielania odpowiedzi,
- technika odtwarzania treści na podstawie sporządzonych notatek,
- technika zbierania argumentów,
- technika opisu sytuacji,
- technika streszczenia,
- technika wypowiedzi według podanych elementów treści,
- technika wywiadu,
- technika symulacji i odgrywania ról,
- technika wypowiedzi na podstawie dokumentów autentycznych (pytanie o drogę).

Dźwięk jako bodziec:

- technika rozpoznawania dźwięków,
- technika nagrań tekstowych.

Wszystkie te techniki mają na celu przygotowanie ucznia do wypowiadania się w obrębie:

- ról, w jakich w przyszłości przyjdzie mu posługiwać się językiem,
- sytuacji, w których będzie chciał/musiał używać języka,
- tematów, na jakie będzie chciał/musiał się wypowiedzieć,
- intencji, jakie będzie chciał/musiał przekazać,
- form, w jakich będzie chciał/musiał się wypowiedzieć,
- stylu, jakim będzie się posługiwał.

4.2.2. Słuchanie

Celem rozwijania sprawności słuchania ze zrozumieniem jest przygotowanie uczących się do odbioru języka w naturalnych warunkach codziennej komunikacji. Umiejętność rozumienia słowa mówionego ma wielkie znaczenie w życiu, ponieważ bez niej niemożliwy byłby udział w jakiegokolwiek rozmowie. Ponadto jest potrzebna przy słuchaniu obcojęzycznych audycji radiowych i oglądaniu telewizji. Teksty, na których chcemy rozwijać tę sprawność, powinny dotyczyć tematów i sytuacji niezbędnych do podstawowej komunikacji językowej oraz winny być dostosowane do poziomu językowego ucznia. Ważne jest postawienie określonego zadania przed podjęciem słuchania. Istotną rolę odgrywa również integracja sprawności słuchania z innymi sprawnościami.

Do osiągnięcia tych celów konieczna jest jak najwcześniejsza konfrontacja z autentycznym tekstem słuchanym, jak też używanie od pierwszej lekcji języka niemieckiego jako języka dominującego. Słuchanie tekstów powinno występować w miarę możliwości od początku nauki i przez cały okres jej trwania.

Techniki nauczania rozumienia ze słuchu

Techniki poprzedzające słuchanie:

- wzbudzenie zainteresowania tematyką tekstu,
- technika rozmowy i dyskusji,
- technika skojarzeń,
- technika obrazka,
- technika wprowadzenia nowego materiału językowego występującego w tekście np. wyrazów kluczowych,
- technika czytania wspierającego słuchanie, np. zapoznanie się z krótkim tekstem poruszającym te same zagadnienia.

Techniki towarzyszące słuchaniu:

- technika wyboru,
- technika uporządkowania kolejności obrazków na podstawie usłyszanego tekstu,
- technika dopasowania obrazka (obrazków) do usłyszanego tekstu,
- technika porządkowania kolejności wypowiedzi na podstawie usłyszanego tekstu,
- technika rysowania (np. drogi według wskazówek uzyskanych w tekście),
- technika zaznaczania (np. podanych nazw krajów na mapie Europy),
- technika uzupełniania obrazków (np. nanoszenie brakujących elementów, uzupełnianie dymków z wypowiedziami),
- technika uzupełniania tekstu (teksty z lukami),
- technika uzupełniania tabeli,
- technika notowania,
- technika samodzielnego kończenia zdań.

Techniki po usłyszeniu tekstu:

- prawda/fałsz,
- wielokrotnego wyboru,
- stawianie pytań i udzielania odpowiedzi,
- odgrywania ról,

- ankiety,
- wyrażania własnego zdania na temat poruszony w tekście,
- rozwijania notatek w opowiadanie, wypracowanie, list, sprawozdanie,
- streszczenia,
- opowiadania.

4.2.3. Czytanie

Sprawność czytania jest jedną z postaci procesu poznawczego. Głównym celem jest odbiór i zrozumienie informacji zawartych w tekście czytany. Do rozwijania tej sprawności zalecane są następujące rodzaje tekstów: teksty z gazet i czasopism, np. wiadomości, reportaże, listy czytelników, prognoza pogody, horoskop, zagadki; teksty informacyjne: prospekty, rozkłady jazdy, katalogi, bilety, formularze, programy teatralne, kinowe, bilety wstępu, plakaty, ogłoszenia, menu, ulotki, regulaminy, reklamy, fragmenty leksykonów, tabele, statystyki, mapy; teksty służące komunikacji: listy, widokówki, telegramy, książki telefoniczne; instrukcje: przepisy kulinarne, reguły gry; opisy osób; życiorysy; teksty literackie: krótkie opowiadania, bajki, baśnie, anegdoty, wiersze, piosenki, wyliczanki, graffiti.

Należy stosować odpowiednio wszystkie rodzaje czytania, tj. szczegółowe, selektywne i całościowe.

Techniki nauczania czytania ze zrozumieniem

Przygotowanie do czytania:

- zainteresowanie ucznia tematyką,
- zebranie informacji, które uczniowie już mają na określony temat (skojarzeń tematycznych)
- wprowadzenie nowych struktur gramatyczno-leksykalnych,
- technika obrazka,
- technika rozmowy na podstawie stymulusów,
- technika rozmowy.

Techniki towarzyszące czytaniu i następujące po nim:

- wyrazy-klucze,
- technika formułowania głównej myśli tekstu,
- technika informacji szczegółowej,
- technika planu,
- technika oddzielania informacji głównych od pobocznych,
- technika notowania,
- technika tabeli,
- prawda/fałsz,
- pytania/odpowiedzi,
- technika uzupełnień,
- technika wielokrotnego wyboru,
- technika przekazywania w skrócie informacji w formie pisemnej,
- przedstawianie uzyskiwanych informacji w postaci wykresów, diagramów, tabel,
- technika określania przydatności tekstu,
- technika wyszukiwania potrzebnych informacji w tekście.

4.2.4. Pisanie

Nauka pisania jest na początku nauką kopiowania, a dopiero potem samodzielnego zapisu. Uczeń najpierw odwzorowuje tekst, by przejść do samodzielnego pisania listów czy kartek. Jest to jedna z trudniejszych sprawności, ponieważ wiele osób ma problemy z wypowiedziami pisemnymi w języku ojczystym.

Techniki rozwijające pisanie:

- technika pisania tekstu równoległego,
- technika pisania listów według wzorów,
- technika pisania minilistów,
- technika pisania listów według elementów treści,
- technika pisania listów w odpowiedzi na ogłoszenie prasowe,
- technika pisania listów w imieniu bohaterów tekstu,
- technika sporządzania krótkich notatek na podstawie usłyszanego lub przeczytanego tekstu,
- technika wypełniania kwestionariuszy,
- technika pisania życiorysu i podania,
- technika uzupełniania tekstu z lukami.

4.3. Nauczanie gramatyki

Nauka gramatyki jest ważnym elementem nauki języka. Wypowiedź poprawna gramatycznie ułatwia w znacznej mierze komunikację. Ważna więc jest nie tylko płynność wypowiedzi, ale również dbałość o jej poprawność gramatyczną.

W nauczaniu gramatyki zalecane są dwa podejścia: kognitywne i komunikatywne.

Podejście kognitywne zakłada świadome uchwycenie, zrozumienie pojęcia lub reguły gramatycznej, następnie dużą ilość ćwiczeń gramatycznych i w końcu używanie języka w sytuacjach komunikatywnych. Świadome uchwycenie reguły może nastąpić w oparciu o techniki poglądowe, odpowiednio dobrane przykłady lub tłumaczenie na język ojczysty.

Przy podejściu komunikatywnym godną polecenia wydaje się droga indukcyjna, tj. zilustrowanie działania reguły odpowiednią liczbą przykładów. Utrwalanie poprzez imitację. Tworzenie nawyków oraz automatyczne ich przeniesienie do nowych kontekstów i sytuacji poprzez analogię. Samodzielne odkrywanie reguły zakończone ewentualną korektą ze strony nauczyciela jest przejściem do praktyki językowej.

4.4. Nauczanie słownictwa

Rozwinięcie kompetencji komunikacyjnej wymaga opanowania odpowiedniego zasobu słownictwa. Jego niedostatek utrudni uczniowi skuteczne porozumiewanie się.

Naukę słownictwa prowadzi się w trzech etapach:

- wprowadzenie,
- utrwalenie,
- powtarzanie i utrwalanie wcześniej podanego słownictwa.

Uczący się musi zostać zapoznany zarówno z wymową, pisownią jak też znaczeniem danego słowa.

Wybrane techniki stosowane podczas wprowadzania słownictwa:

- demonstracja – pokazanie i nazwanie konkretnego przedmiotu lub graficznej reprezentacji tego przedmiotu,
- parafrazy, synonimy i antonimy,
- kontekst,
- zdefiniowanie,
- objaśnienie za pomocą języka polskiego.

Utrwalanie nowego słownictwa może nastąpić między innymi poprzez:

- wielokrotne powtarzanie,
- użycie nowego wyrazu, zwrotu w zdaniach,
- technikę KIM – to jest próbę zapamiętania możliwie jak najwięcej wyrazów z 10 podanych,
- technikę wielokrotnego słuchania, czytania lub śpiewania tekstu z nową leksyką.

Niezwykle ważny jest trzeci etap, tj. powtarzanie i utrwalanie słownictwa wcześniej opanowanego. Do technik służących temu celowi należą między innymi:

- technika podawania wyrazów na określoną literę,
- technika odnajdywania wyrazu nie pasującego do pozostałych,
- rozwiązywanie krzyżówek,
- diagramy literowe.

Należyte wykorzystanie naturalnych właściwości pamięci i możliwość zwiększania jej pojemności i gotowości wymaga uporządkowania materiału leksykalnego w semantycznie jednorodnej serii i grupy.

4.5. Nauczanie wymowy

W nauczaniu wymowy należy zwrócić uwagę na poprawne wymawianie poszczególnych dźwięków, które można ćwiczyć poprzez powtarzanie, indywidualne i chórem. Ważne są też akcent, intonacja oraz rytm.

4.6. Strategie samodzielnego uczenia się

Zależy nam na tym, by uczniowie nauczyli się przejmowania odpowiedzialności za proces uczenia się, efektywnego gospodarowania własnym czasem, planowania, kontrolowania i oceniania wyników swojej nauki.

Należy uwzględnić fakt, iż uczniowie uczą się, wykorzystując różne zmysły. Wprowadzając nowy materiał, trzeba odwoływać się do ich wiedzy i doświadczeń życiowych związanych z danym tematem. Nie można zapominać o wywoływaniu różnych emocji, które towarzyszą niejako w sposób naturalny procesowi uczenia się. Nauczyciel powinien zachęcać do poszukiwań własnych, strategii uczenia się, odnoszących się do wszystkich sprawności językowych.

Wybrane techniki samodzielnego uczenia:

- korzystanie ze słownika,
- prowadzenie własnych słowniczków,
- wizualizacja materiału,
- nauka słownictwa,
- uczenie się na pamięć,

- korzystanie z repetytoriów gramatycznych,
- domyślanie się znaczenia słówek z kontekstu,
- poznawanie i stosowanie właściwych strategii czytania i słuchania tekstów,
- poznawanie i świadome stosowanie strategii, które przyspieszają uczenie się, przyczyniają się do utrwalania i sprawdzania nabytej wiedzy,
- świadome korzystanie z podręczników, zeszytów ćwiczeń oraz materiałów pomocniczych.
- stosowanie poznanych strategii również w odniesieniu do innych przedmiotów.

4.7. Przykładowe scenariusze lekcji

(Zaproponowane scenariusze lekcji przygotowano na podstawie podręczników *alles klar*, WSiP S.A. 2002.)

SCENARIUSZ 1

Temat: Jahreszeiten, Monate

Cele: Kształcenie umiejętności informowania o terminach. Rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu.

Materiał leksykalny: Poznanie struktur umożliwiających określanie terminów typu: *im Frühling, im Mai*. Poznanie nazw pór roku i miesięcy.

Pomoce dydaktyczne: podręcznik, płyta CD.

Przebieg lekcji:

Część wprowadzająca: Uczniowie wyszukują nazwy pór roku w piosence ludowej „Es war eine Mutter” (A1).

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim: Wyjaśniamy słownictwo do A1, następnie uczniowie czytają i śpiewają tekst piosenki ludowej „Es war eine Mutter”. Zwracamy uwagę na wymowę. Odtwarzamy nagranie A2. Uczniowie patrzą na ilustrację w książce (kalendarz) i słuchają nazw miesięcy. Po powtórnym wysłuchaniu powtarzają.

Informujemy, jak odpowiadamy na pytania: *Wann? In welchem Monat? Von wann bis wann?* Wyjaśniamy nieznaną słownictwo (nazwy świąt występujących w kalendarzu w podręczniku) i przypominamy czasowniki *beginnen, anfangen, enden, dauern*.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał: Uczniowie uzupełniają nazwy miesięcy i odpowiednie czasowniki (*beginnen, anfangen, enden, dauern*) w A3. Uczniowie mówią, jakie święta zostały zaznaczone w A2 i wskazują na różnice w datach, np. Dzień Matki w Polsce i w Niemczech. Uczniowie mogą omówić różnice po polsku. Następnie uczniowie odpowiadają na pytania A4.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej: Uczniowie mówią, z jakiej okazji dostają lub dają prezenty (A6, A7). Podsumowanie lekcji jest jednocześnie nawiązaniem do lekcji następnych. Jako pracę domową przewiduje się Ü1.

SCENARIUSZ 2

Temat: Topf oder Dose?

Cele: Kształcenie umiejętności wyszukiwania w tekście potrzebnych informacji. Opowiadanie o nawykach żywieniowych Niemców i o ulubionych potrawach ucz-

niów. Kształcenie umiejętności odnoszenia się do opinii wyrażonych w tekście. Kształcenie umiejętności pracy ze słownikiem.

Materiał leksykalny: Utrwalanie i poszerzenie słownictwa z zakresu jedzenia, nazw potraw, walorów smakowych. Pomoce dydaktyczne: książka, płyta CD, obrazki przedstawiające przysłowia: *Der Appetit kommt beim Essen. Hunger ist der beste Koch. Viele Köche verderben den Brei*, przepisy na potrawy (łatwe w przygotowaniu).

Przebieg lekcji:

Część wprowadzająca: Lekcję zaczynamy od pokazania obrazków przedstawiających poznane przysłowia. Uczniowie odgadują, o jakie przysłowia chodzi. Mogą podać również typowe sytuacje, w których użyjemy tych przysłów. Sprawdzamy pracę domową. Wybrani uczniowie opowiadają o swoich przyzwyczajeniach żywieniowych. Następnie pytamy o ich ulubione potrawy oraz o to, co sami potrafią przyrządzić.

Prezentacja nowego materiału i praca nad nim: Uczniowie czytają wypowiedzi młodych ludzi z Niemiec. Nieznane słówka wyszukują w słowniku i uzupełniają tabelę informacjami wyszukanyymi w tekście (A11). Następnie wybrani uczniowie opowiadają o poszczególnych osobach.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał: Uczniowie wypełniają tabelę z A12 informacjami odnoszącymi się do nich. Potem opowiadają w klasie o tym, czy chętnie gotują, co chętnie jedzą, czego nie lubią, co potrafią sami przygotować (A12). Na koniec można sporządzić listę potraw, które uczniowie potrafią samodzielnie przygotować.

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej: Na pracę domową przewiduje się: Ü8, Ü9, Ü10 oraz wyszukanie przepisu na ulubioną potrawę (w języku polskim).

SCENARIUSZ 3

Temat: Leerer Bauch studiert nicht gern

Cele: Kształcenie umiejętności czytania selektywnego. Opowiadanie o tym, co zabiera się ze sobą na drugie śniadanie. Kształcenie prawidłowej wymowy.

Materiał leksykalny: Utrwalanie i rozszerzanie słownictwa związanego z jedzeniem.

Pomoce dydaktyczne: podręcznik, papier, kredki lub mazaki.

Przebieg lekcji:

Część wprowadzająca: Lekcję rozpoczynamy od prezentacji przepisów na typowe potrawy polskie. Przepisy mogą zostać odpowiednio zilustrowane. Można też wydać „mini książkę kucharską” z kilkoma najciekawszymi przepisami.

Następnie pytamy, co uczniowie zabierają ze sobą na drugie śniadanie, a co kupują w szkole. Przy tej okazji wprowadzamy nowe słownictwo np. batonik, orzeszki, czy

żelki. Wyjaśniamy też tytuł tekstu i prawdziwe brzmienie przysłowia, tj. *Voller Bauch studiert nicht gern* oraz jego sparafrazowaną formę.

Prezentacja nowego materiału: Uczniowie czytają wypowiedzi młodych ludzi z Niemiec i na tej podstawie uzupełniają tabelę (A1a).

Praca nad nowym materiałem: Na podstawie informacji z tabeli wybrani uczniowie opowiadają, co poszczególne osoby zabierają ze sobą do szkoły, a co kupują w sklepie (A1b).

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał: Każdy uczeń przeprowadza wywiad z kilkoma kolegami/koleżankami i opowiada o tym, co uczniowie zabierają ze sobą na drugie śniadanie (A2). Lekcję kończymy ćwiczeniem fonetycznym. Uczniowie powtarzają kilkakrotnie łańcuchy językowe. Następnie samodzielnie starają się je odczytać w jak najszybszym tempie (A17).

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej: Na pracę domową przewiduje się Ü1.

SCENARIUSZ 4

Temat: Salzburg – die Stadt von Mozart

Cele: Kształcenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem. Doskonalenie technik czytania (wyszukiwanie w tekście potrzebnych informacji). Wyrabianie umiejętności streszczania tekstu w oparciu o kluczowe informacje. Poznawanie najbardziej znanych zabytków Salzburga. Materiał leksykalny: Poznawanie słownictwa umożliwiającego przekazywanie najistotniejszych informacji o mieście.

Pomoce dydaktyczne: widokówki z Salzburga, krótki film o Salzburgu, podręcznik, książka ćwiczeń.

Przebieg lekcji:

Część wprowadzająca: Wspólne oglądanie zdjęć z Salzburga i krótkie informacje na ich temat. Wiadomości te mogą zostać przekazane przez nauczyciela/-kę lub przygotowane w formie referatu przez ucznia.

Prezentacja nowego materiału: Uczniowie czytają tekst i wyszukują w nim informacje dotyczące wymienionych punktów (A8). Następnie mogą streścić tekst w oparciu o zebrane informacje.

Praca nad nowym materiałem: Uczniowie czytają tekst A9. Sprawdzamy zrozumienie tekstu (A9). Następnie rozmawiamy o oczekiwaniach Bettiny i Thomasa co do tej podróży, na podstawie wysyłanych przez nich kartek.

Ćwiczenia utrwalające nowy materiał: Uczniowie, pracując w grupie, planują podróż wakacyjną do Berlina (A10) oraz przedstawiają rozmowę telefoniczną według podanego scenariusza (A11).

Podsumowanie lekcji i objaśnienie pracy domowej: Lekcję kończymy rozmową o tym, czego nauczyli się uczniowie. Zostaje to oznaczone w katalogu umiejętności. Praca domowa: Ü9, Ü10, Ü11.

5. Sposoby oceny postępów pracy ucznia

Kontrola osiągnięć uczniów jest nieodłącznym elementem procesu kształcenia, niezbędnym dla wszystkich jego uczestników: dla nauczyciela, ucznia i jego rodziców.

Nauczycielowi zapewnia rzetelną informację o umiejętnościach ucznia i pomaga je ocenić, ponadto potwierdza skuteczność doboru ćwiczeń i metod pracy lub pomoże je zweryfikować, ukazując konieczność zaplanowania dodatkowych ćwiczeń kształcących poszczególne sprawności.

Uczniowi, który jest świadomym uczestnikiem procesu kształcenia, umożliwi planowanie nauki i dalszy rozwój.

Rodzicom zapewni bieżącą informację o wynikach pracy dziecka.

Proponuje się przykładanie większej wagi do testowania sprawności komunikacji, ponieważ to właśnie ona będzie najbardziej przydatna uczniom w rzeczywistych sytuacjach posługiwania się językiem.

5.1. Zakładane umiejętności ucznia po zakończeniu nauki w liceum

Zakłada się, że po zakończeniu nauki uczeń opanuje materiał w zakresie czterech podstawowych sprawności, tj. mówienia, słuchania, czytania i pisania, z czym wiąże się również znajomość słownictwa, gramatyki i poprawnej wymowy.

W zakresie mówienia uczeń powinien:

umieć udzielać informacji dotyczących życia codziennego, wypowiadać się na określone tematy z zastosowaniem form gramatycznych odpowiednich do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości oraz relacji przestrzennych. Powinien także odpowiednio dobrać środki językowe do wyrażania intencji, uczuć, emocji w sytuacjach życia codziennego, logicznie wyrazić opinie na określone tematy oraz relacjonować wypowiedzi innych osób, właściwie zareagować na wypowiedzi rozmówcy, umieć zacząć i podtrzymać rozmowę. Prowadzenie prostych negocjacji w sytuacjach życia codziennego oraz opanowanie wymowy w stopniu zapewniającym zrozumiałość jego wypowiedzi osób, dla których język niemiecki jest językiem ojczystym, mają być kolejnymi jego umiejętnościami.

W zakresie słuchania uczeń powinien:

rozumieć polecenia nauczyciela, ogólny sens oraz intencje w prostych wypowiedziach osób, dla których język niemiecki jest językiem ojczystym, w różnych warunkach odbioru (np. rozmowa przez telefon, komunikat na dworcu). Uczący się języka powinien umieć wyszukiwać informacje szczegółowe w nieskomplikowanych wypowiedziach i dialogach, powinien też rozumieć sens prostych wypowiedzi, zawierających niezrozumiałe elementy, których znaczenia można domyślić się z kontekstu.

W zakresie czytania uczeń powinien:

rozumieć teksty autentyczne, takie jak: rozkłady jazdy, ogłoszenia, reklamy, menu, listy, instrukcje. Powinien rozumieć ogólny sens prostego tekstu narracyjnego oraz sens prostego tekstu przy czytaniu pobieżnym. Powinien

umieć wyszukać konkretne informacje w częściowo niezrozumiałym tekście oraz pojąć ogólny sens tekstu, który zawiera fragmenty niezrozumiałe.

W zakresie pisania uczeń powinien:

potrafić sformułować i zapisać własny lub otrzymany komunikat; napisać prosty tekst użytkowy, np. zaproszenie, podanie, życiorys, ogłoszenie oraz wypełnić formularz; streścić prosty tekst, umieć dobrać właściwe słownictwo i struktury morfosyntaktyczne oraz znać i stosować zasady ortografii.

5.2. Techniki oceniania wypowiedzi ustnych i pisemnych

W nauczaniu języka obcego niezbędna jest systematyczna kontrola jakości wypowiedzi ustnych i pisemnych, obejmująca komunikację, czyli mówienie i słuchanie, jak również słownictwo, gramatykę, czytanie i pisanie.

Jakość wypowiedzi ustnych jest miernikiem praktycznego wykorzystania poznanych zasad, zasobów leksykalnych i gramatycznych, umiejętność ich reprodukcji i produkowania.

Umiejętności te pełnią istotną funkcję motywacyjną, ukazując uczniowi, w jakim stopniu jego starania przyniosły efekty, oraz jego aktualną możliwość komunikowania się w języku obcym w warunkach zbliżonych do naturalnych.

Kontrola wypowiedzi ustnej powinna dotyczyć:

- poprawności doboru formy wypowiedzi do tematu,
- stopnia wyczerpania tematu,
- płynności wypowiedzi,
- bogactwa wypowiedzi,
- poprawności leksykalno-gramatycznej,
- poprawności wypowiedzi i intonacji.

Kontrola pisemna może przybierać zarówno formę sprawdzianów (kartkówkę) po zrealizowaniu określonej partii materiału, jak i sprawdzianów na zakończenie semestru nauki.

W obu przypadkach kontrola taka dostarczy nauczycielowi ważną informację: które zagadnienia są już uczniom dobrze znane, a które wymagają utrwalenia.

Proponuje się przestrzeganie zasady, aby

- zadania testowe wynikały z rodzajów ćwiczeń prowadzonych podczas lekcji, a więc by system znany był uczniowi,
- testy nie sprawdzały wszystkich sprawności równocześnie,
- zadania odnosiły się do opracowywanego podczas lekcji materiału,
- nauczyciel precyzował zakres materiału podlegający kontroli,
- nauczyciel wyjaśniał kryteria oceny.

Testowanie komunikacji w języku obcym:

- odgrywanie dialogów na podstawie wskazówek (opisu sytuacji),
- przejmowanie roli jednego z rozmówców – uzupełnianie brakujących elementów dialogów: pytań lub odpowiedzi,

- przyporządkowywanie wypowiedzi,
- relacjonowanie wydarzeń zgodne ze szczegółowymi wskazówkami dotyczącymi treści,
- prowadzenie negocjacji na tematy z życia codziennego,
- odpowiadanie na pytania do materiału stymulującego,
- rozpoznawanie głównej myśli w wypowiedzi słuchanej i wyrażanie opinii na ten temat,
- rozpoznawanie, czy określone informacje występują w wypowiedzi,
- odpowiedzi na pytania związane z tekstem,
- opowiadanie o jakimś wydarzeniu.

Testowanie słownictwa:

- dobieranie pojęcia nadrzędnego do podanych wyrazów,
- skreślanie wyrazów nie pasujących do podanej grupy,
- porządkowanie wyrazów w grupy tematyczne / kategorie tematyczne,
- uzupełnianie tekstu z lukami,
- wypełnianie luk w dialogach, np. zaimków pytających,
- rozwiązywanie krzyżówek,
- rozpoznawanie i wyszukiwanie znanych słów w zestawieniu liter, tzw. Wortsalat,
- dobieranie synonimów lub antonimów,
- test wielokrotnego wyboru.

Testowanie czytania:

- określanie, czy podane stwierdzenia są zgodne z treścią tekstu,
- wybór zdania zgodnego z treścią tekstu spośród podanych przykładów,
- porządkowanie tekstu w logicznie spójną całość,
- przyporządkowywanie wypowiedzi osobom,
- uporządkowanie podanych punktów tak, by przekazywały ciąg wydarzeń czytanego tekstu.

Testowanie pisania:

- wypełnianie formularzy,
- pisanie kartek z pozdrowieniami,
- pisanie listów prywatnych,
- wypełnianie luk w tekstach i dialogach,
- sporządzanie notatek,
- formułowanie wypowiedzi na określony temat z uwzględnieniem podanych informacji dotyczących treści.

Testowanie gramatyki:

- skreślanie błędnych form w podanym przykładzie,
- uzupełnianie zdań z lukami gramatycznymi,
- tworzenie zdań z pojedynczych wyrazów,
- przekształcanie zdań według podanego wzoru,
- tłumaczenie zdań,
- test wielokrotnego wyboru,
- wzajemne przyporządkowywanie fragmentów zdań.

5.3. Rozwijanie umiejętności samooceny

Ważną sprawą jest rozwijanie w uczniach umiejętności samooceny. Po każdym rozdziale lub na koniec semestru możemy zachęcić do wypełnienia tabeli zdobytych umiejętności, która pozwoli uświadomić uczniowi, co już osiągnął, z czym ma jeszcze problemy i nad czym musi popracować.

5.4. Opis zasad oceniania wewnątrzszkolnego

Szkolny system oceniania, zgodny z rozporządzeniami MENiS, powinien mieć na względzie wszystkie zainteresowane strony, tzn. dobro i potrzeby ucznia i szkoły oraz oczekiwania rodziców.

Szkolny system oceniania określa zasady stosowanych procedur

- oceniania uczniów,
- kryteria pomiaru osiągnięć,
- formy informowania uczniów i rodziców.

Ocenianie nie powinno spełniać tylko funkcji diagnostycznej, ma na celu wspieranie ucznia w jego szeroko pojętym rozwoju, motywując go do pracy, określając jednoznacznie wymagania, informując go o stanie jego wiedzy, ukierunkowując jego zainteresowania i metody pracy, regulując system kontaktów uczeń–nauczyciel–rodzice, dając w ten sposób dowód podmiotowego traktowania.

Szkolny system oceniania powinien zapewnić uczniowi:

- informację o kryteriach oceniania z przedmiotu,
- jawność oceny,
- poprzez towarzyszący ocenie komentarz – uświadomienie zasobu jego wiadomości,
- informację o minimalnej, systematycznej częstotliwości sprawdzania wiadomości,
- różnorodność form sprawdzania wiadomości,
- różnicowanie wymagań w zależności od stwierdzonych zdolności lub trudności.